

STATISZTIKA

A környezetvédelmi szempontokat tartalmazó közbeszerzések 2022. évi alakulásának statisztikai elemzése

Rezső Orsolya, statisztikai elemző, Közbeszerzési Hatóság

DOI: 10.37371/KEP.2023.6.7

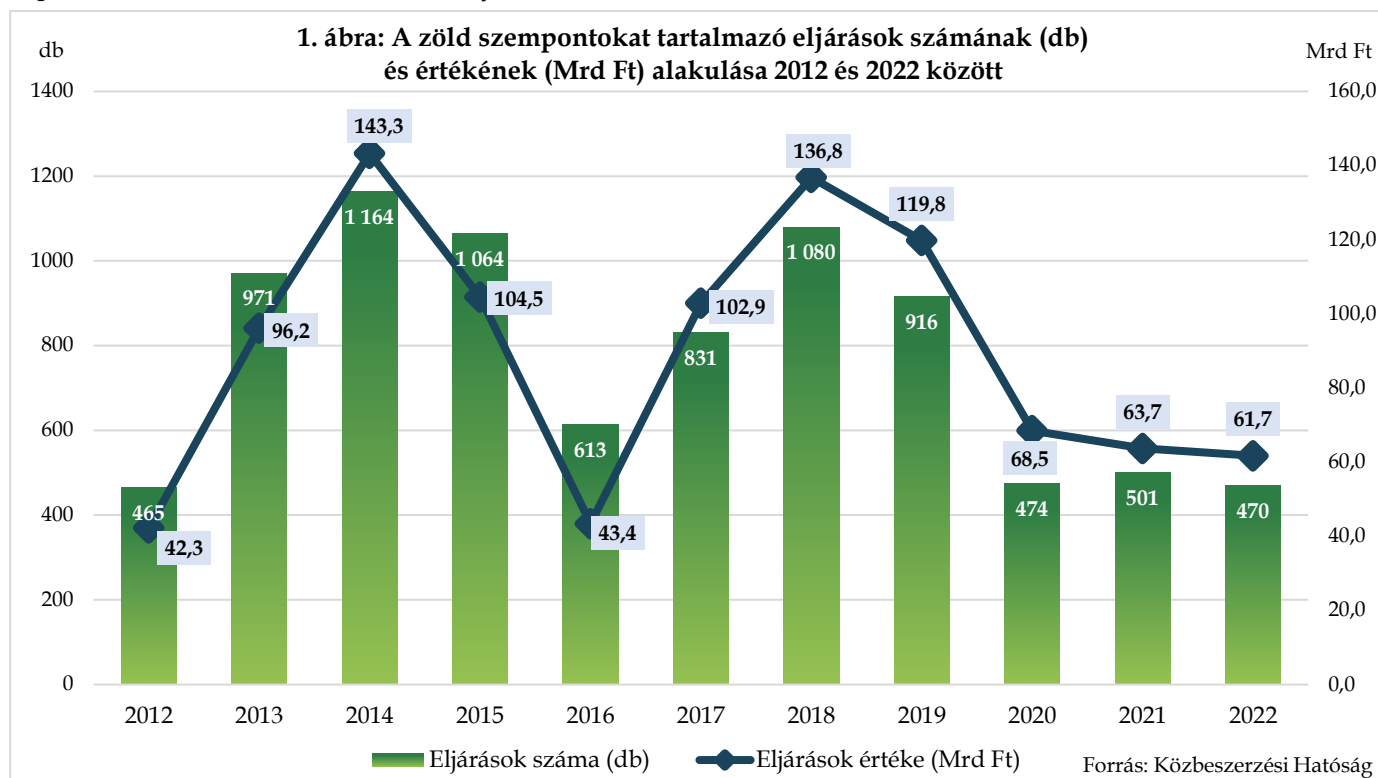
Címszavak: környezetvédelmi, szociális, innovatív szempontok, zöld szempontok, hirdetményminta

A Közbeszerzési Hatóság évek óta kiemelt feladatának tekinti a fenntarthatósági célok képviselete érdekében, hogy ösztönözze a környezetvédelmi, szociális és innovatív szempontok közbeszerzési eljárásokban történő elterjesztését. Ezek közül a környezetvédelmi, röviden: zöld szempontok kapják a legnagyobb hangsúlyt a rendelkezésre álló adatok alapján, ezért lett ennek az elemzésnek a tárgya a zöld szempontokat tartalmazó közbeszerzések 2022. évi alakulásának vizsgálata.

A zöld közbeszerzési eljárást az Európai Bizottság a Környezetvédelmi szemléletű közbeszerzés című közleményében olyan eljárásnak definiálja, amelynek alkalmazásakor az ajánlatkérők azoknak az áruknak, szolgáltatásoknak és építési beruházásoknak a beszerzését részesítik előnyben, amelyek más, azonos rendeltetésű árukhoz, szolgáltatásokhoz és építési beruházásokhoz képest kisebb mértékben terhelik a környezetet.

A hazai jogszabályi környezet a 2012. évtől kezdődően teszi lehetővé az értékelési, illetve egyéb követelményként a környezetvédelmi (zöld) és/vagy szociális szempontokat tartalmazó eljárások adatainak gyűjtését, amelyre csak a nemzeti eljárásrendben van lehetőség, miután a hirdetményminták hiányosságai miatt az uniós értékhatárokat elérő vagy meghaladó értékű eljárásokról nem állnak rendelkezésre az ilyen jellegű adatok. Előzőekre tekintettel a cikk a nemzeti eljárásrendben lebonyolított környezetvédelmi szempontokat tartalmazó közbeszerzéseket elemzi. Az adatgyűjtést azonban az új uniós hirdetményminták bevezetése a jövőben lehetővé teszi majd az uniós eljárásrendben is.

A környezetvédelmi szempontokat tartalmazó közbeszerzések alakulását 2012-2022 között az 1. ábra idősoros grafikonja szemlélteti.

2022-ben összesen 7894 közbeszerzési eljárást folytattak le az ajánlatkérők 4590,3 milliárd forint összértékben, melyből a nemzeti eljárásrenden belül 470 db tartalmazott zöld szempontokat, értékük összesítve 61,7 milliárd forintot tett ki. Az 1. ábra grafikonjából látható, hogy 2018-ban tapasztalható lokális maximumhoz viszonyítva 2019-ben mind a zöld eljárások számában, mind az eljárások értékében kismértékű csökkenés következett be, 2020-ban pedig jelentős mértékűvé vált a visszaesés,

ekkor a zöld eljárások száma közel a felére csökkent, az általuk képviselt összérték pedig 60% körüli értékre esett vissza és a rá következő években, azaz 2021-ben és 2022-ben sem történt számottevő változás, sőt a 2022. évben a zöld eljárások száma a 2020-as adat szintjére csökkent, míg a zöld eljárások értéke majdnem 10 százalékkal alacsonyabb lett a 2 évvel korábbi adatnál is.

1. táblázat

	2021. év			
	eljárások száma (db)	számarány (%)	eljárások értéke (Mrd Ft)	értékarány (%)
Zöld közbeszerzések	501	11,1%	63,7	11,3%
Nem zöld közbeszerzések	4031	88,9%	501,5	88,7%
Nemzeti eljárásrendű eljárások	4532	100,0%	565,2	100,0%
Összesen	7676	-	4221,8	-
	2022. év			
	eljárások száma (db)	számarány (%)	eljárások értéke (Mrd Ft)	értékarány (%)
Zöld közbeszerzések	470	10,8%	61,7	11,9%
Nem zöld közbeszerzések	3887	89,2%	454,7	88,1%
Nemzeti eljárásrendű eljárások	4357	100,0%	516,4	100,0%
Összesen	7894	-	4590,3	-
	2022/2021			
	eljárások számának hányadosa	eljárások értékének hányadosa	számarány különbség	értékarány különbség
Zöld közbeszerzések	93,8%	96,9%	-0,3%	0,7%
Nem zöld közbeszerzések	96,4%	90,7%	0,3%	-0,7%
Nemzeti eljárásrendű eljárások	96,1%	91,4%	-	-
Összesen	102,8%	108,7%	-	-

Az 1. táblázat számadatai a 2021-ről 2022-re bekövetkező változásokat mutatják be részletesebben a zöld közbeszerzési eljárások szempontjából. Az adatokból látható, hogy csökkent kissé a zöld közbeszerzések

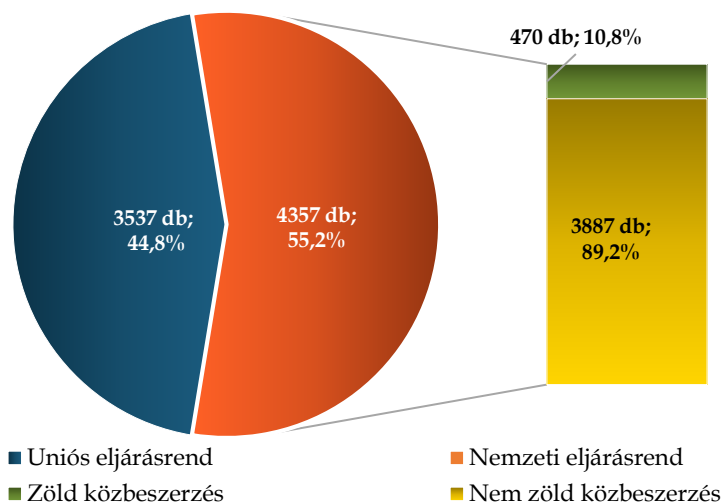
száma is és értéke is, hasonlóan a nemzeti eljárásrendű közbeszerzésekhez, amellett, hogy az összes eredményes közbeszerzési eljárásra vonatkozóan ezek a főbb mutatók növekedtek, például az értékadat majdnem

10 százalékkal. Egyetlen pozitív változás a zöld közbeszerzések értékarányában következett be, de csupán minimálisan, 0,7 százalékponttal emelkedett az egy évvel korábbi arányhoz képest.

A 2. és 3. ábrák az eljárások arányait szemléltetik: 2022-ben a nemzeti eljárásrenden belül lefolytatott közbe-

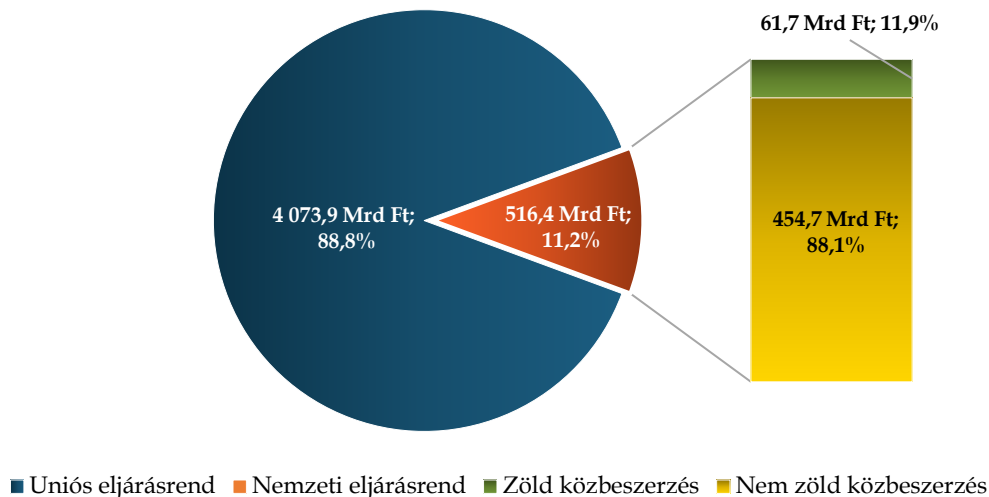
szerezési eljárások közelítőleg 11 százaléka tartalmazott környezetvédelmi szempontot mind az eljárások számának, mind összértékének esetében, ami megfelel nagyjából az előző évi arányoknak, tehát igazából stagnálás történt.

2. ábra A zöld közbeszerzések számának megoszlása a nemzeti eljárásrenden belül, 2022.

Forrás: Közbeszerzési Hatóság

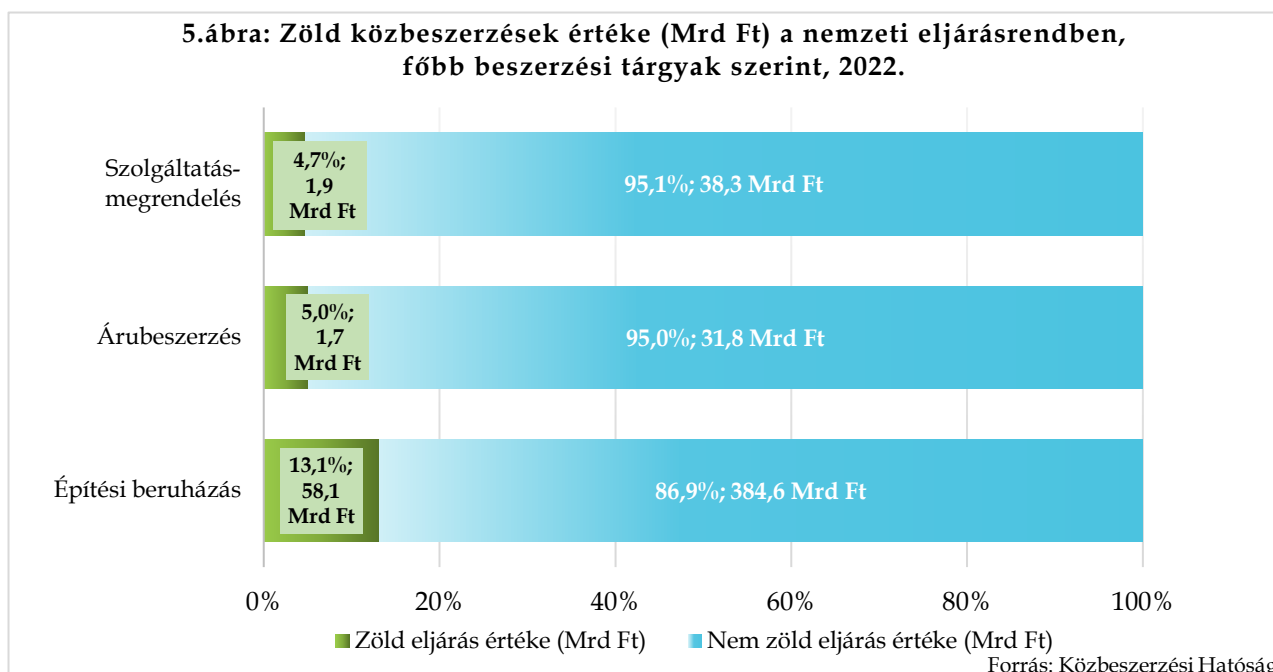
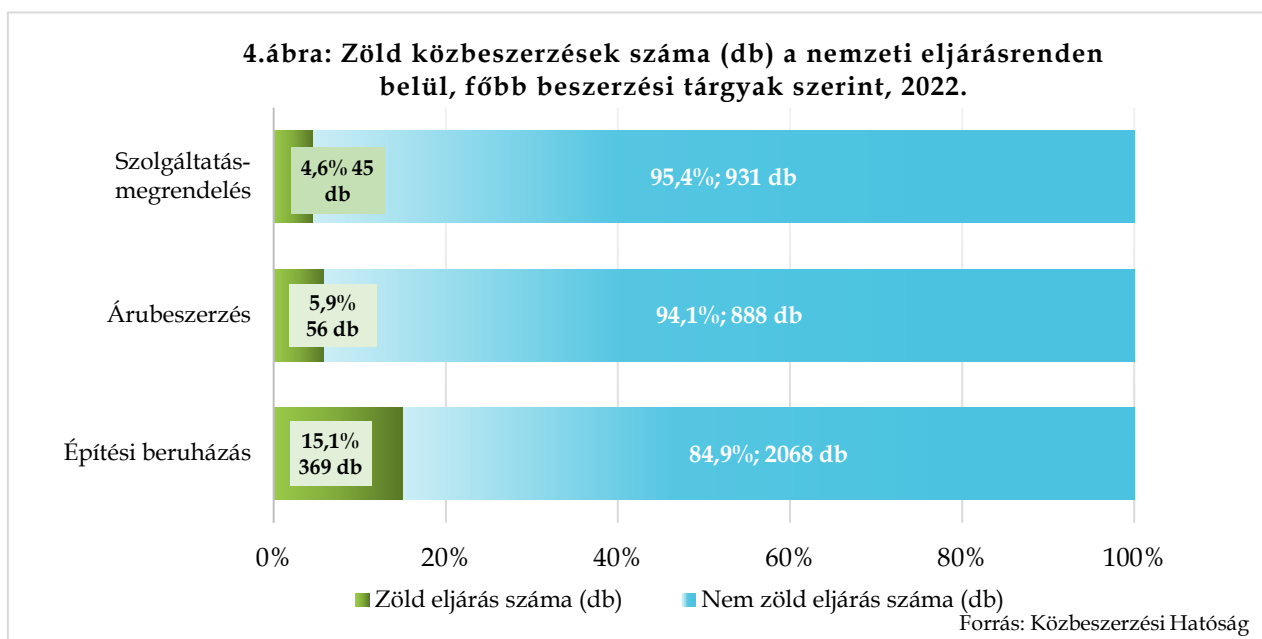
3. ábra A zöld közbeszerzések értékének megoszlása a nemzeti eljárásrenden belül, 2022.

Forrás: Közbeszerzési Hatóság

A 4. és az 5. ábra a nemzeti eljárásrenden belüli zöld szempontot tartalmazó közbeszerzések számának és értékének alakulását szemlélteti a főbb beszerzési tárgyak szerinti csoportosításban (építési beruházás, árubeszerzés, szolgáltatásmegrendelés). Ennek alapján elmondható, hogy az ajánlatkérők, hasonlóan az előző évekhez, 2022-ben is leginkább az építési beruházások esetében tartották szem előtt a környezetvédelmi szempontokat. Az oszlopdiagramokon látható, hogy a nemzeti eljárásrendben lefolytatott építési beruházások

számának körülbelül 15 százaléka, értékének 13 százaléka tartalmazott környezetvédelmi szempontokat, amely mindkét esetben közelítőleg 1 százalékponton belüli változást jelent az egy évvel korábbi arányszámokhoz képest. Az árubeszerzések, illetve a szolgáltatások esetében ez az arány mind a számukat, mind az értéküket tekintve csupán 5 százalék körül volt, tehát elmondható, hogy az árubeszerzés, illetve szolgáltatásmegrendelés tárgyú közbeszerzések esetében a zöld szempontok nem játszottak jelentősebb szerepet.

A zöld szempontot tartalmazó közbeszerzési eljárások beszerzési tárgyak szerinti megoszlását szemlélteti a 6. ábra. Ezt a 7. ábra kördiagramjával összehasonlítva, mely a nemzeti eljárásrendű közbeszerzések megoszlását mutatja ugyanazon csoportosításban, szembevetően a különbség: 2022-ben a zöld szempontú közbeszerzési eljárások esetében jóval nagyobb az építési beruházások aránya az eljárások számának tekintetében, mint a nemzeti eljárásrendű közbeszerzések esetében. Míg a

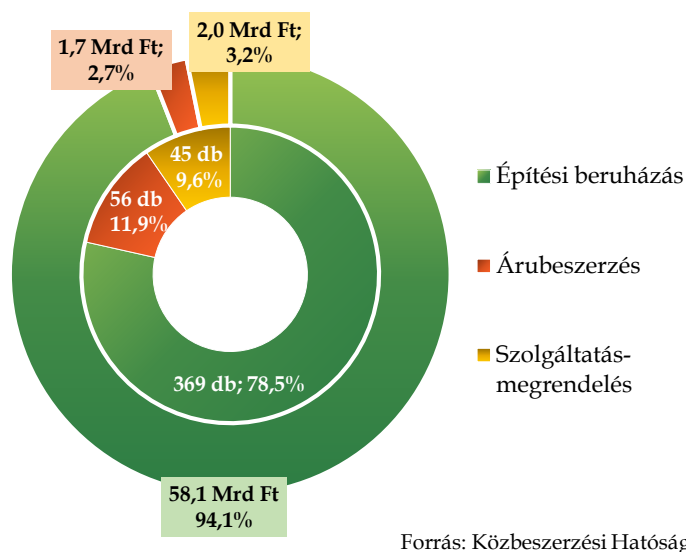
zöld eljárásoknak több, mint a háromnegyede (78,5%) építési beruházás tárgyú volt, addig a nemzeti eljárásrendű közbeszerzéseknek csak mintegy a fele, pontosan 55,9 százaléka.

Az értékarányok tekintetében már kisebb az eltérés: míg a nemzeti eljárásrendben az építési beruházások az eljárások összértékének közelítőleg 86 százalékát tették ki, addig a zöld szempontokat tartalmazó közbeszerzési eljárások összértékének 94 százalékát adják az építési beruházások.

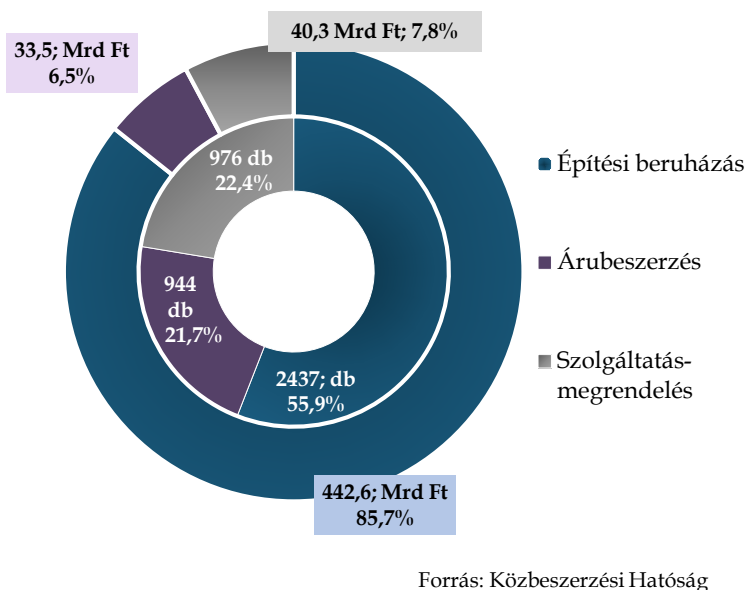
Viszont az árubeszerzésekhez, illetve szolgáltatás-megrendelésekhez köthető zöld szempontú közbeszerzési eljárások arányai számban és értékben is jelentősen elmaradtak az összes nemzeti eljárás belüli arányokhoz képest, kevesebb, mint a felét tették ki azoknak: számarányban 10 százalék körüli, értékarányban csupán 3 százalék körüli hányadot képviselve.

A 2022. évi adatokat az előző évi arányokhoz viszonyítva nagymértékű hasonlóságot tapasztalhatunk mind a nemzeti, mind a zöld közbeszerzések arányai tekintetében: csupán 3 százalékponton belüli eltérések figyelhetők meg. Az ajánlatkérők típusa (regionális/helyi szintű szervezetek; központi szintű szervezetek; közjogi szervezetek; közszolgáltató szervezetek; támogatott szervezetek; és egyéb szervezetek) szerinti adatvizsgálat során az állapítható meg, hogy hasonlóan 2021-hez és a korábbi évekhez, 2022-ben is a regionális/helyi szintű intézmények vették a legtöbbször figyelembe a környezetvédelmi szempontokat a közbeszerzéseik során mind az eljárások számát, mind pedig értékét tekintve. A 8. és 9. ábra kördiagramjaiból jól látható, hogy a zöld közbeszerzéseknek szinte pontosan háromnegyedét a regionális/helyi szintű ajánlatkérők bonyolították le az eljárások számarányát és az értékarányát illetően is. Az előző évi arányokhoz képest ez 3-5 százalékpontos növekedést jelent. A többi szervezetekhez köthető közbeszerzések mind a számarány, mind az értékarány tekintetében 10% alatt maradtak. Az előző évhez, 2021-hez viszonyítva a támogatott szervezetek zöld eljárásainak adataiban történt a legtöbb

6. ábra A zöld közbeszerzések számának és értékének megoszlása a beszerzési tárgyak szerint, 2022.

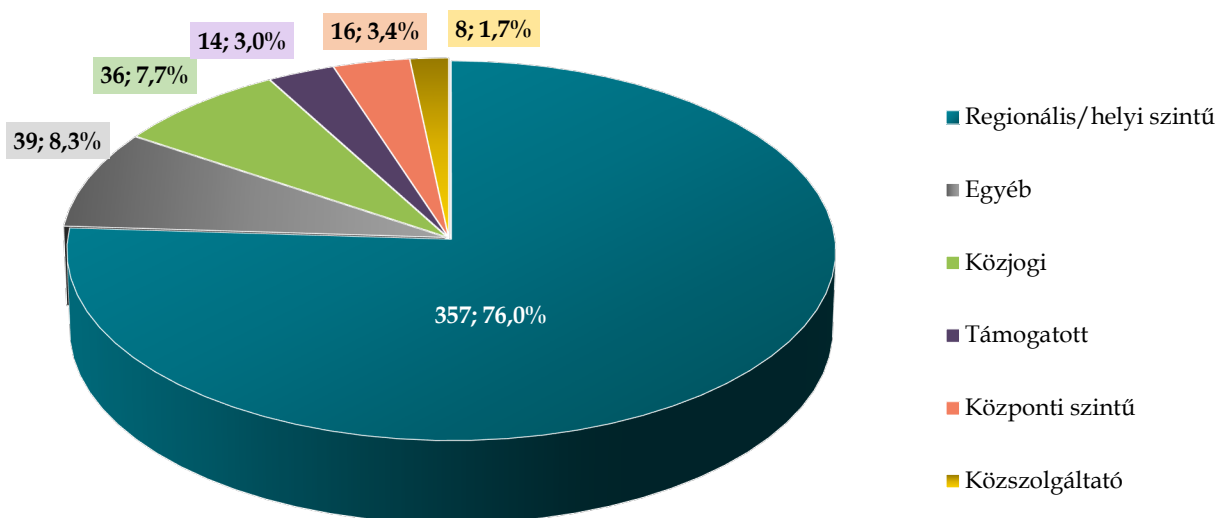
7. ábra A nemzeti eljárásrendű közbeszerzések számának és értékének megoszlása a beszerzési tárgyak szerint, 2022.

változás: mindamelllett, hogy a számuk közel 60 százalékra lecsökkent, az értékük közel a harmadával megnőtt. Ezenkívül az egyéb kategóriába tartozó szer-

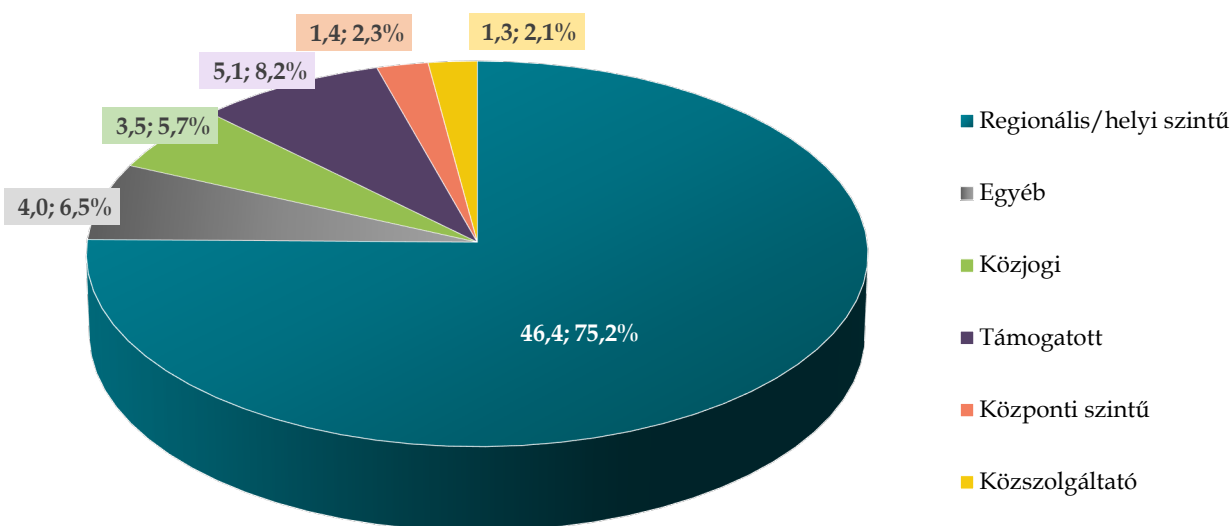
vezetek zöld közbeszerzéseinek értéke is a felére esett vissza és a központi szintű szervezetekhez köthető zöld eljárások értéke is jelentősen, a kétharmadára csökkent.

8. ábra A zöld közbeszerzések számának (db) megoszlása az ajánlatkérők típusa szerint, 2022.

Forrás: Közbeszerzési Hatóság

9. ábra A zöld közbeszerzések értékének (Mrd Ft) megoszlása az ajánlatkérők típusa szerint, 2022.

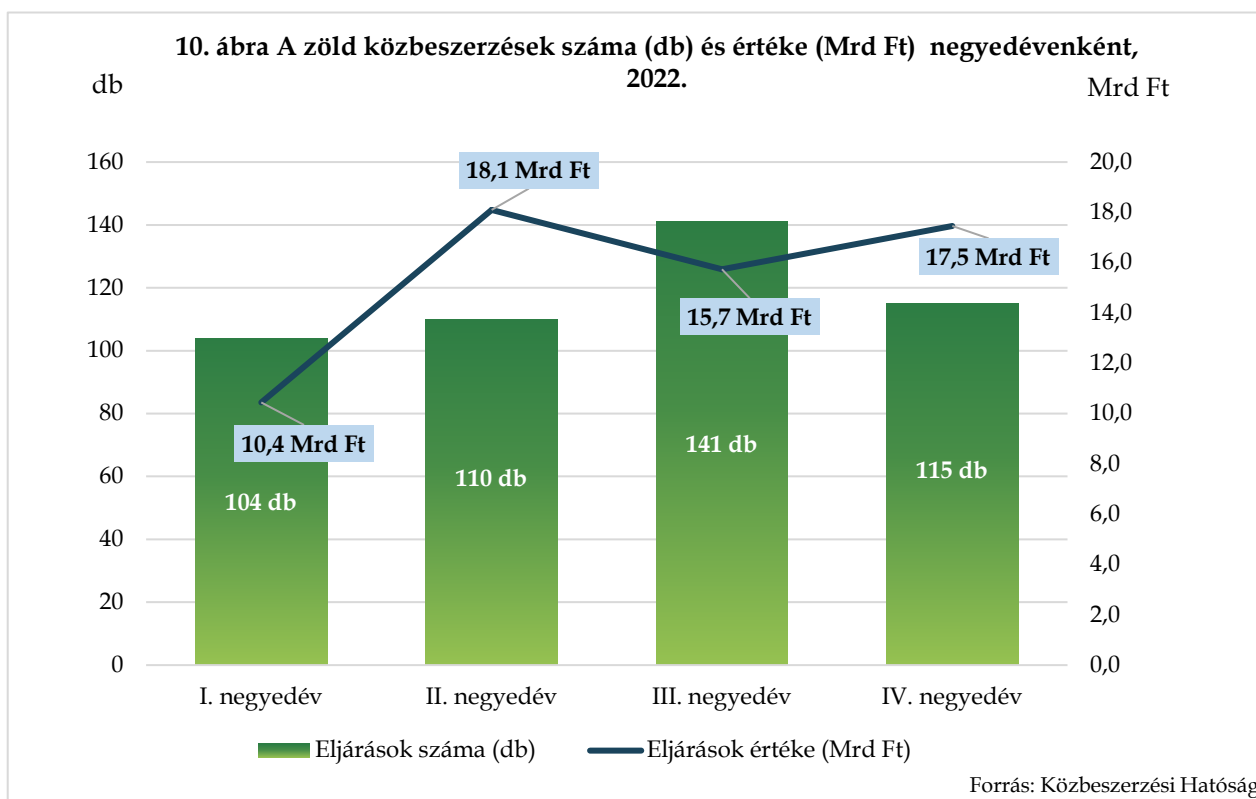
Forrás: Közbeszerzési Hatóság

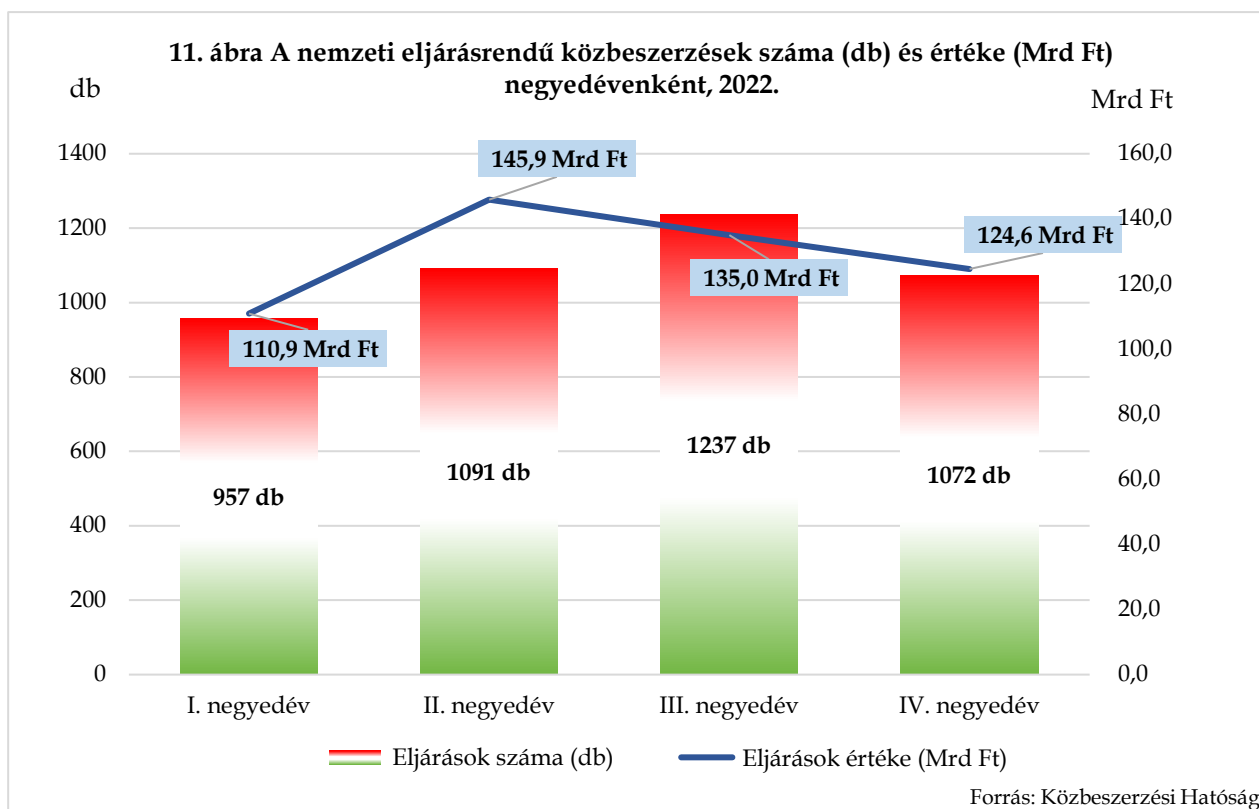
A zöld szempontokat tartalmazó közbeszerzési eljárások negyedévenkénti megoszlását vizsgálva megállapíthatjuk, hogy mind a közbeszerzések számának és értékének alakulási tendenciájában, mind a szám-, és értékarányokban nagyon nagy hasonlóságot mutatott a nemzeti eljárásrendű közbeszerzések negyedéves megoszlásával (lásd 10. és 11. ábra). Egyetlen szembetűnő különbség talán az utolsó negyedévben az eljárások értékében történt ellentétes előjelű változás volt: annak ellenére nőtt a zöld közbeszerzések értéke a 2022. október-december időszakban – és ráadásul elég jelentősen, több, mint 10 százalékkal –, hogy emellett a nemzeti eljárásrendű közbeszerzések összértéke csökkenést mutatott.

A zöld közbeszerzések értéke a második negyedévben tetőzött körülbelül 18 milliárd forinttal, mindamelllett, hogy ebben a negyedévben viszonylag kevés volt az ilyen jellegű eljárások száma (110 db). Ez nyilván annak

a következménye, hogy ekkor zajlott néhány nagyobb, milliárdos összértékű olyan közbeszerzés, melyek a zöld szempontokat figyelembe vették. A legkisebb összértéket a zöld eljárások az év első 3 hónapjában realizálták, ez kevéssel haladta csak meg a 10 milliárd forintot, így az első két negyedév között történt a legmarkánsabb változás, majdnem háromnegyedével nőtt az eljárások értéke a második negyedévben az elsőhöz képest, ami arányaiban is több, mint 10 százalékpontos (12,4) különbséget jelentett.

A legtöbb zöld közbeszerzési eljárást, 141 darabot, a harmadik negyedévben, a legkevesebbet, 104 darabot pedig az első negyedévben bonyolították le az ajánlatkérők, de az eljárások számában nincs olyan nagy mértékű szórás a negyedévek között, mint az eljárások értékének tekintetében és az is elmondható, hogy szinte teljesen hasonlóan alakult a grafikon, mint a nemzeti eljárásrendű közbeszerzések esetében.

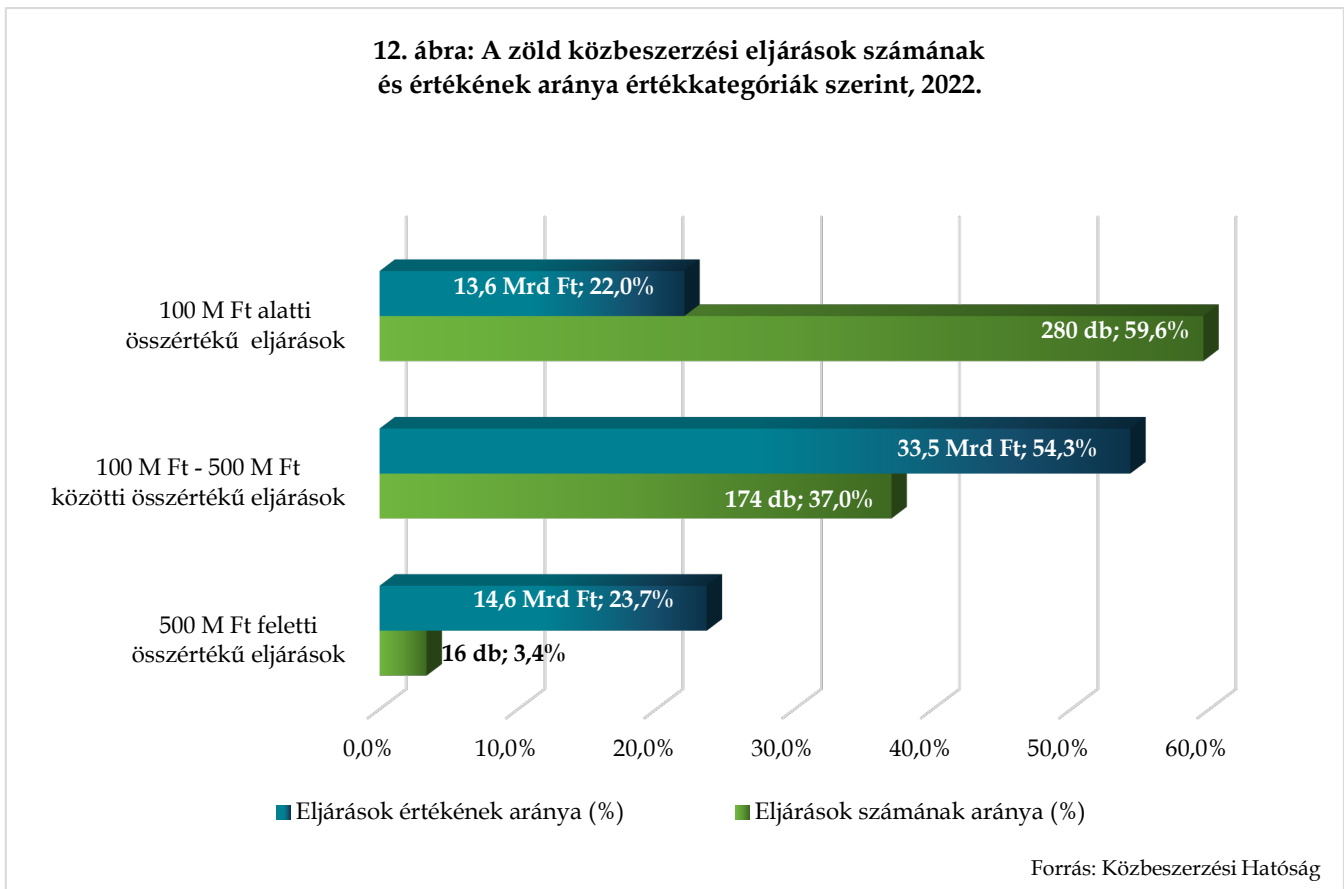

A zöld szempontokat tartalmazó közbeszerzési eljárások érték kategóriák szerinti megoszlását szemlélteti a 12. ábra. Megvizsgálva az adatokat, az a következtetés vonható le, hogy hasonlóan az előző évekhez, 2022-ben is az eljárások túlnyomó többsége, közel 60 százaléka, 100 millió forintnál kisebb összértéket képviselt. Tehát a zöld szempontok sok, viszonylag kis értékű közbeszerzéshez kapcsolódtak, értékük összesen a zöld eljárások összértékének nagyjából az ötödét tette ki (13,6 milliárd forint, 22 %). A 100 millió és 500 millió forint közötti összértékű zöld eljárások csoportja mutatkozott a legjelentősebb kategóriának, mert 174 darab eljárás esett ide 33,5 milliárd forint összértékben, ami az összes zöld

eljárások számának több, mint a harmadát (37%), és összértékének pedig több, mint a felét jelentette (54,3%). Az 500 millió forint feletti halmazba mindössze 16 zöld eljárás tartozott, ami az összes zöld közbeszerzés számának kevesebb, mint 5 százaléka (3,4%), viszont ezek az eljárások igen számottevő összértéket képviseltek, összesen közelítőleg 15 milliárd forintot (14,6 Mrd Ft), ami majdnem egynegyedes részesedést testesített meg a zöld közbeszerzések összértékén belül (23,7%). Amennyiben az előző évhez, azaz a 2021-es megoszláshoz viszonyítjuk a 2022-es arányokat, maximum 3,5 százalékpontos eltérést tapasztalhatunk.

12. ábra: A zöld közbeszerzési eljárások számának és értékének aránya érték kategóriák szerint, 2022.

A közbeszerzési eljárások európai uniós támogatása mindig valamilyen tényleges operatív programhoz/projekthez kapcsolódik.¹ A 13. és 14. ábrán a legjelentősebb operatív programok szerinti bontásban kerültek ábrázolásra a zöld szempontokat tartalmazó közbeszerzési eljárások. Amint azt a grafikonok is mutatják, 2022-ben a zöld közbeszerzések többsége a Terület- és Településfejlesztési Operatív Programból (TOP) nyert uniós támogatást, hasonlóan, mint 2021-ben, ez közel 100 eljárást (93 db) foglalt magában 15 milliárd forint értékben. A számarányt és az értékarányt tekintve is ez azt jelenti, hogy a zöld eljárások közelítőleg a felét finanszírozták ebből a programból. Az egy évvel korábbi arányokhoz képest, amikor is a zöld eljárások több mint kétharmada (67,6%), az értékét tekintve pedig majdnem a háromnegyede (73,3%) kapcsolódott a TOP programhoz, így valamelyest kiegyen-

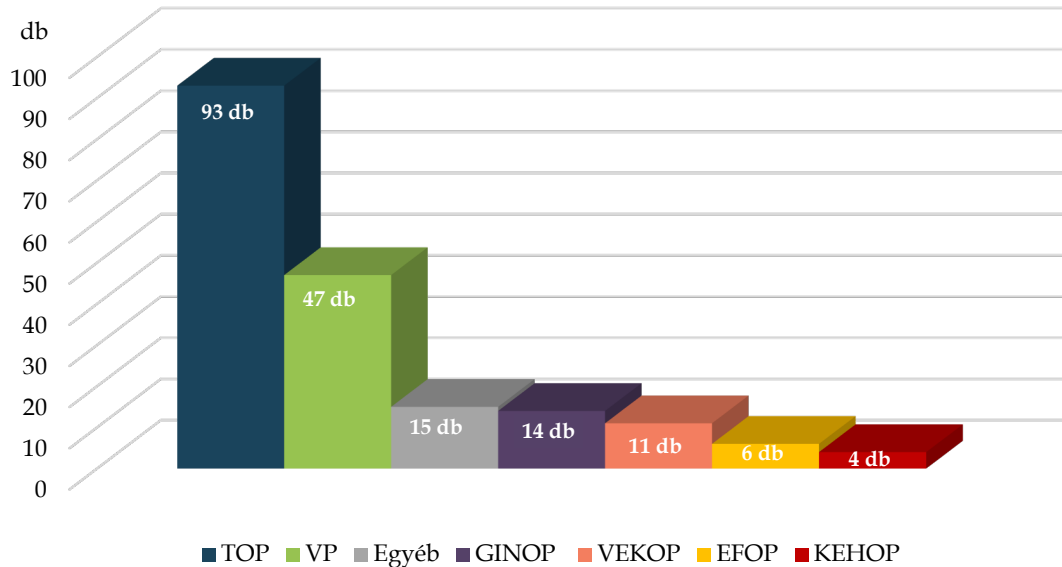
lítettébb lett a megoszlás. Második helyen a Vidékfejlesztési Programhoz (VP) köthető eljárások szerepelnek, egynegyedes hányadot képviselve mindkét arány esetében, míg az előző évben, 2021-ben a második helyen az Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Programhoz (EFOP) köthető zöld eljárások álltak. A többi operatív programhoz, nevezetesen: Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Programhoz (GINOP), Versenyképes Közép-Magyarország Operatív Programhoz (VEKOP), Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Programhoz (EFOP), Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Programhoz (KEHOP), és az Egyéb programokhoz tartozó zöld eljárások 10% alatt maradtak mind a számarány, mind értékarány tekintetében. Az „Egyéb” kategória alatt azok az operatív programok kerülnek összevontan elszámolásra, melyeknek nem számottevő a súlyuk, általában 1-1% alatti mind a

¹ Ezek az információk nem az uniós támogatás nagyságára vonatkoznak, ugyanis az adatforrásként felhasznált eredménytájékoztató hirdeteméyekből csak az derül ki, hogy az adott közbeszerzés kapcsolatos-e európai uniós alapokból finanszírozott programmal, de a támogatás konkrét összegére nincs adatunk.

számarányuk, mind az értékarányuk, jelen esetben ilyenek pl. az Interregionális operatív programok, a MAHOP: Magyar Halgazdálkodási Operatív Program

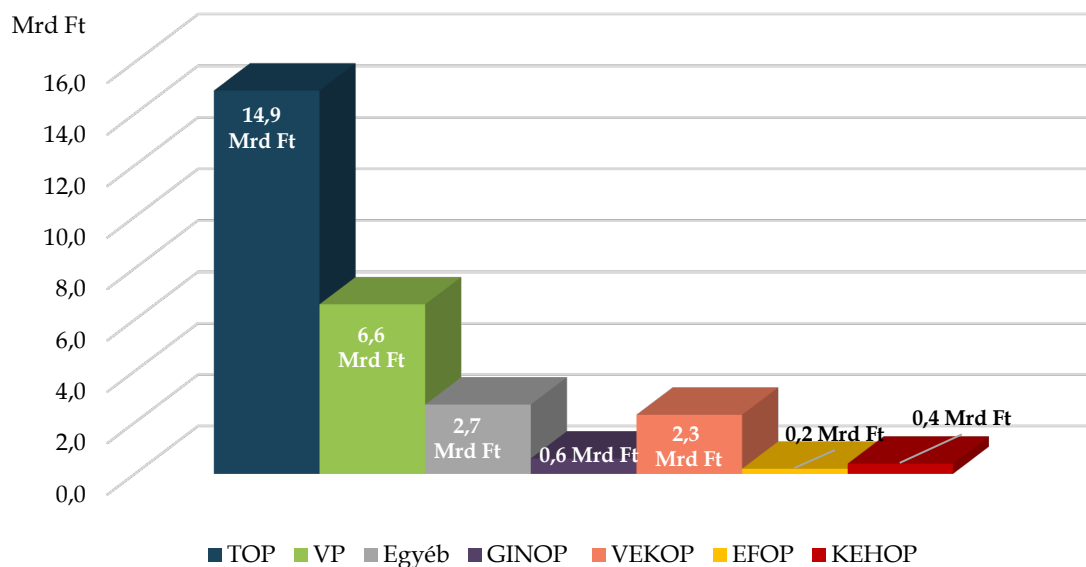
vagy a Horizont 2020, az Európai Unió kutatási és innovációs keretprogramja.

13. ábra EU-s támogatásokban részesült zöld közbeszerzési eljárások száma (db) operatív programok szerint, 2022.

Forrás: Közbeszerzési Hatóság

14. ábra EU-s támogatásokban részesült zöld közbeszerzési eljárások értéke (Mrd Ft) operatív programok szerint, 2022.

Forrás: Közbeszerzési Hatóság

2. táblázat

M kód	Vármegye megnevezése	Eljárások száma (db)	Eljárások számának aránya	Eljárások értéke (Mrd Ft)	Eljárások értékének aránya
1	Budapest	76	16,3%	11,5	19,2%
13	Pest	60	12,9%	9,5	15,8%
9	Hajdú-Bihar	38	8,2%	3,2	5,4%
11	Komárom-Esztergom	31	6,7%	7,1	11,9%
15	Szabolcs-Szatmár-Bereg	30	6,5%	3,1	5,2%
17	Tolna	30	6,5%	3,4	5,6%
8	Győr-Moson-Sopron	28	6,0%	2,4	4,1%
5	Borsod-Abaúj-Zemplén	21	4,5%	1,9	3,2%
6	Csongrád-Csanád	21	4,5%	2,5	4,2%
7	Fejér	20	4,3%	2,2	3,6%
14	Somogy	16	3,4%	1,4	2,3%
10	Heves	15	3,2%	1,6	2,6%
3	Bács-Kiskun	14	3,0%	1,2	2,0%
4	Békés	12	2,6%	2,3	3,8%
16	Jász-Nagykun-Szolnok	12	2,6%	1,5	2,5%
20	Zala	12	2,6%	2,4	4,0%
19	Veszprém	9	1,9%	0,6	1,0%
12	Nógrád	8	1,7%	0,9	1,4%
2	Baranya	6	1,3%	0,5	0,9%
18	Vas	6	1,3%	0,8	1,3%
Összesen.:		465	100,0%	60	100,0%
több vármegyéhez tartozóak:		5		1,7	
Ország összesen:		470		61,7	

A 2. táblázat a zöld szempontokat tartalmazó közbeszerzési eljárások számának és értékének adatait tartalmazza az ajánlatkérők vármegyéje szerint a 2022. évben,² a 15-16. ábra térképei pedig ezen eljárások számának illetve értékének területi megoszlását ábrázolják. A táblázat adataiból és a térképekről egyértelműen Közép-Magyarország dominanciája figyelhető meg. A zöld szempontokat tartalmazó közbeszerzési eljárások számának körülbelül 30 százaléka, az eljárások értékének 35 százaléka, tehát a zöld közbeszerzések közelítőleg harmada budapesti, illetve Pest vármegyei ajánlatkérőkhöz volt kapcsolható. Észrevehető még az észak-dunántúli és keleti megyék jelentősebb szerepe is, a sorban következő Hajdú-Bihar, Komárom-Esztergom és Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyével együtt ez az öt vármegye kiteszi a zöld közbeszerzések számának több, mint a felét. Tolna és Győr-Moson-Sopron vármegyék is említést érdemelnek, viszont a többi vármegyében 5% alatt maradt a zöld közbeszerzések számaránya 2022-ben.

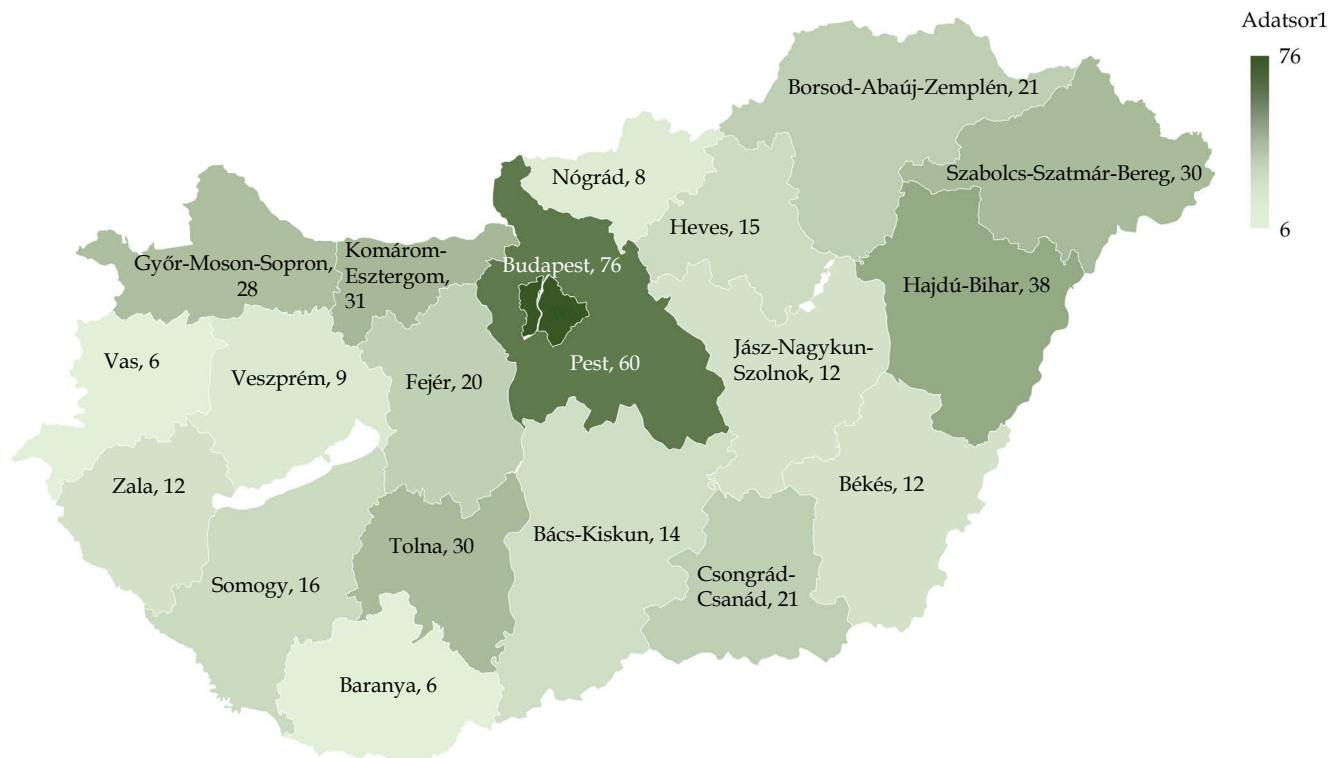
Ami a zöld eljárások értékarányait illeti, méginkább kon-centráltabb volt a területi megoszlás: Budapest,

Pest és Komárom-Esztergom vármegyében emelkedett csak 10 százalék fölé az értékarány, ehhez a három vármegyéhez tartozó zöld eljárások együttesen értéke majdnem kitette a felét (47%) az összesen értéknek. 20 vármegyéből 14-ben 5% alatti értékarányt tapasztalhattunk, volt olyan vármegye is, nevezetesen Baranya, ahol az 1 százalékot sem érte el ez a számadat. A 16. ábra térképéről az is jól látszik, hogy hasonlóan a számarány megoszlásokhoz (15. ábra) a nyugati és déli megyékben nem annyira volt gyakori a zöld szempontok figyelembevétele a közbeszerzések során, mint az északi és keleti megyékben.

Elmondható az is, hogy a zöld szempontokat tartalmazó közbeszerzési eljárások területi megoszlása 2022-ben sok tekintetben hasonlóan alakult, mint 2021-ben, de persze azért akadtak különbségek is, pl. az Észak-Magyarországi régió vármegyei kevésbé töltöttek be kiemelkedő státuszt: Heves, Nógrád és Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyékben közelítőleg feleannyi közbeszerzés zajlott 2022-ben, mint az előző évben, ugyanakkor Tolna, Bács-Kiskun és Csongrád-Csanád vármegyék szerepe felértékelődött.

² Az ábra és a táblázat nem tartalmazza azon eljárások adatait, amelyeknél több ajánlatkérő szerepel, mert azokhoz általában több vármegye is tartozna, így nem lenne egyértelmű a besorolásuk.

15. ábra A zöld szempontokat tartalmazó közbeszerzések számának (db) alakulása az ajánlatkérők vármegyéje szerint, 2022.

16. ábra A zöld szempontokat tartalmazó közbeszerzések értékének (Mrd Ft) alakulása az ajánlatkérők vármegyéje szerint, 2022.

